

ВПЛИВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН НА ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

У статті проаналізовано зміст навчальних дисциплін, що уможлиблює виявлення їх потенціалу для реалізації завдань підготовки педагогів до виховної роботи з молодшими школярами. Наведено фактичний рівень теоретичної готовності студентів до виховної роботи з молодшими школярами.

Ключові слова: педагогічна освіта, студент, фахова дисципліна, виховна робота, молодший школяр.

Розвиток українського суспільства на сучасному етапі супроводжують зміни в змісті та в системі виховання людини, що впливає і на зміни в суспільній природі людини. Нова соціальна реальність принципово змінює механізми міжособистісної людської взаємодії та коректує пріоритети життєвих цінностей.

Сучасне виховання, що спирається на положення дійсного гуманізму, постає засадничою основою для перспективних соціальних змін. Створюється нова система поглядів на життя та суспільство, де людина з її унікальними інтересами та цінностями набуває пріоритетного значення.

Між суспільством та школою існує діалектичний зв'язок: суспільство живе за цінностями, закладеними в процесі навчання й вчиться на основі світоглядних моделей подальшого розвитку. Однак постійною та необхідною умовою існування й розвитку суспільства є випереджальний характер освіти. Сьогодні незаперечною залишається істина: яка освіта, яким ідеям, світоглядним та моральним системам надають переваги вчителі шкіл усіх рівнів, таким буде суспільство в найближчі п'ятдесят, а то й сто років.

Відтак В. Андрущенко зазначає, що основне завдання педагога в організації виховної роботи полягає в тому, щоб він спрямував учня до активної участі в житті колективу, суспільства, діяти у вирі подій, творчо самовиражатися [1]. До аналогічної думки пристає І. Зязюн, який стверджує, що педагог, здійснюючи виховну функцію, повинен уміти прищеплювати загальнолюдські цінності у свідомість і поведінку учнів шляхом власного ставлення до певного питання [2].

З огляду на вищесказане наголосимо на тому, що сьогодні школі першого ступеня потрібний грамотний, високодуховний учитель, який забезпечить різнобічний розвиток дитини. О. Савченко справедливо зауважує, що найважливішим чинником якості шкільної освіти є якість підготовки вчителів, домінантою чого є гармонія особистісного й професійного розвитку, формування не вчителя-предметника, а людини культурної, гуманної, громадянсько свідомої [3, с. 32].

Ми проаналізували зміст фахових дисциплін, що уможливило визначення певного переліку необхідних теоретичних знань і практичних засобів необхідних для підготовки студентів до виховної роботи з молодшими школярами.

Оскільки структура основної професійної освітньої програми другого рівня складається з чотирьох циклів (цикл гуманітарних і суспільно-економічних дисциплін, цикл природничо-наукової підготовки, цикл професійної та практичної підготовки, цикл дисциплін, які встановлює університет), то підготовка до виховної роботи містить загальні, спеціальні, психологічні, педагогічні та методичні знання,

що входять до циклу природничо-наукової, а також професійної і практичної підготовки.

Згідно з цією технологією, бакалавр педагогічної освіти повинен знати теоретико-методологічні принципи навчання, виховання й розвитку людини, а також описувати й пояснювати реальні психолого-педагогічні явища. Базовими дисциплінами циклів є: психологія (загальна, вікова, педагогічна, психологія професійної діяльності), педагогіка (вступ до спеціальності, дидактика, теорія виховання, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, педагогічна майстерність, сучасні педагогічні технології) і методики викладання навчальних дисциплін.

Аналіз змісту навчальних дисциплін уможлиблює виявлення їх потенціалу для реалізації завдань підготовки до виховної роботи з молодшими школярами. Знання про виховну роботу було об'єднано в три блоки: сутність виховної роботи (місце виховної роботи в системі педагогічної діяльності); технології виховної роботи (знання вимог до якісної організації); навички застосування виховних умінь (засоби та методи підготовки й рефлексії).

Для визначення послідовності та порядку підготовки до виховної роботи в процесі вивчення предметів психолого-педагогічного циклу (ОКР “бакалавр”) за напрямом підготовки 0101 – Педагогічна освіта, спеціальність “Початкове навчання”, нами побудовано матрицю, у якій відображено включення знань, умінь і навичок із виховної роботи в зміст вивчення фахових дисциплін (табл. 1).

Таблиця 1

Знання, уміння й навички з виховної роботи в змісті вивчення фахових дисциплін

№ з/п	Знання, уміння та навички з виховної роботи для засвоєння	Загальні основи педагогіки	Вступ до спеціальності	Історія педагогіки	Основи педагогічної майстерності	Теорія виховання	Педагогічна психологія	Вікова психологія	Методика виховної роботи	Фахові методики	Виробнича практика
1	Вплив виховної роботи на педагогічну діяльність	+	+	+	+			+	+	+	+
2	Місце в системі педагогічної діяльності	+	+	+	+	+		+	+	+	+
3	Мета, засоби, функції виховної роботи		+			+			+	+	+
4	Об'єкт, предмет, спрямованість виховної роботи		+			+			+	+	+
5	Вимоги до якості виховної роботи		+			+			+	+	+
6	Засоби підготовки та здійснення виховної роботи				+	+			+	+	+
7	Методи самоаналізу				+				+	+	+

Як видно з таблиці, у професійній підготовці майбутнього вчителя до виховної роботи під час викладання спеціальних фахових дисциплін, формування знань з виховної роботи здебільшого забезпечується такими з них: “Методика виховної роботи”, “Вступ до спеціальності”, “Основи педагогічної майстерності”, “Теорія виховання”, “Історія педагогіки”, “Загальні основи педагогіки” та фаховими методиками.

Для визначення фактичного рівня теоретичної готовності студентів до виховної роботи ми використовували поточну перевірку теоретичних знань і практичних умінь студентів із предметів психолого-педагогічного та професійного циклів, вивчали підсумкові письмові роботи (контрольні, реферати, тести, курсові) (табл. 2).

Студенти як III, так і IV курсів показали найвищий середній бал при формуванні загальноосвітніх знань – $(3,45 \pm 0,07)$ і $(3,60 \pm 0,09)$ та вмінь – $(3,27 \pm 0,07)$ і $(3,48 \pm 0,08)$ балів і психолого-педагогічних знань та вмінь – $(3,20 \pm 0,07)$ і $(3,47 \pm 0,08)$ балів.

Таблиця 2

Показники рівня сформованості когнітивного компонента в студентів на констатувальному етапі експерименту

Показники	III курс (n = 324)		IV курс (n = 302)		P
	\bar{X}	$m_{\bar{x}}$	\bar{X}	$m_{\bar{x}}$	
1. Рівень загальноосвітніх знань	3,45	0,07	3,60	0,09	> 0,05
2. Рівень загальноосвітніх умінь	3,27	0,07	3,48	0,08	> 0,05
3. Рівень психолого-педагогічних знань та вмінь	3,20	0,07	3,47	0,08	< 0,05
4. Рівень медико-біологічних знань та вмінь	2,96	0,06	2,93	0,07	> 0,05
5. Рівень спеціальних знань та вмінь	2,88	0,05	3,37	0,07	< 0,01
6. Рівень методичних знань	2,99	0,06	3,22	0,06	< 0,05

Однак рівень оволодіння спеціальними та методичними знаннями й вміннями був низький і становив у студентів III курсу $(2,88 \pm 0,05)$ бали для першого показника і $(2,99 \pm 0,06)$ бали для другого, у студентів IV курсу ці показники, хоч і були низькими, проте достовірно вищими, ніж у студентів III курсу – $(3,37 \pm 0,07)$ і $(3,22 \pm 0,06)$ балів відповідно ($t = 5,6$; $P < 0,01$).

Розподіл студентів III та IV курсів за інтегральним показником подано на рис. 1.

Як видно з рис. 1, у розподілі студентів III і IV курсів за рівнем їх теоретичної готовності зі спеціальних дисциплін існують достовірні відмінності на достатньому та критичному рівнях. Так, критичний рівень теоретичної готовності з дисциплін, котрі включали питання теорії та методики виховної роботи, мали 11,6 % студентів II курсу проти 3,6 % студентів IV курсу ($\chi^2 = 8,98$; $P < 0,05$), більша частина студентів перебувала на допустимому рівні (58,7 % на III курсі та 55,8 % – на IV курсі), достатній та високий продемонстрували 29,7 % та 40,6 % студентів III і IV курсів ($\chi^2 = 7,92$; $P < 0,05$).

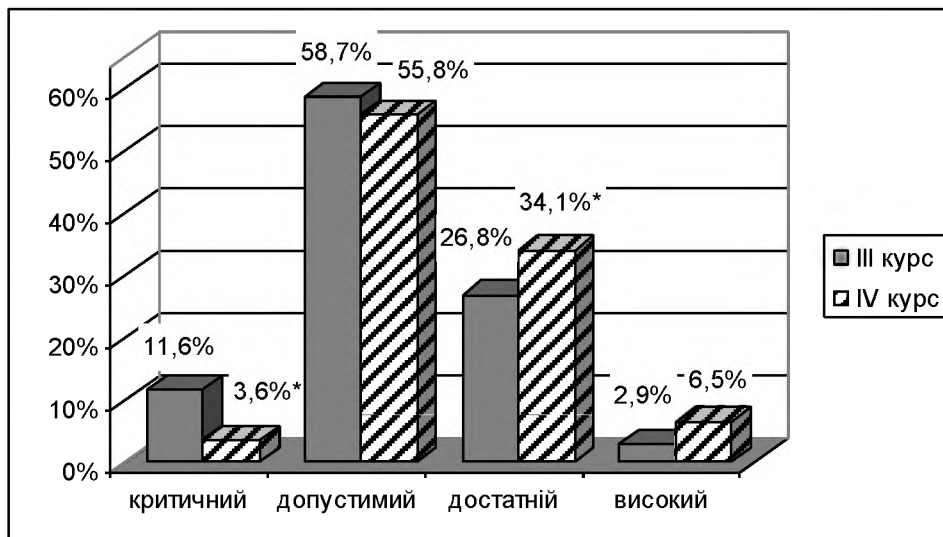

Рис. 1. Розподіл студентів III та IV курсів за інтегральним показником теоретичної готовності студентів під час викладання спеціальних дисциплін
* – достовірність відмінностей при $P < 0,05$

Результати уможливили визначення певного переліку необхідних теоретичних знань і практичних засобів необхідних для підготовки студентів до виховної роботи з молодшими школярами.

Отож результатом аналізу фахових дисциплін було визначення обсягу знань і умінь, необхідних для успішної реалізації виховної роботи з молодшими школярами. Запорукою її ефективної організації стали: знання з історії педагогіки, теорії виховання, психолого-педагогічних основ формування особистості в колективі, змісту, принципів, методів, прийомів і технологій організації виховної роботи, сучасних методів вивчення особистості та колективу, методи вивчення рівня вихованості окремих учнів та колективу.

1. Андрущенко В. Вища освіта в контексті глобалізації / В. Андрущенко // Дзеркало тижня. – 2002. – № 3 (26 січня). – С. 13.
2. Зязюн І. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / Іван Зязюн. – К.: МАУП, 2002. – 312 с.
3. Савченко О. Я. Теоретичні підходи до визначення якості шкільної освіти / О. Я. Савченко // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2 (55). – С. 26–33.

The article deals with the analysis of the content of the academic disciplines. It helped us to show their potential benefits for students' preparation for educational work with primary school pupils. The real state of the students' theoretical level of knowledge is demonstrated.

Key words: *pedagogical education, student, academic discipline, educational work, primary school pupil.*